

HYDRAULIEK

Voorwoord:

Voor u ligt het boek Hydrauliek.

De betekenis van dit boek spreekt voor zich.

Het boek bevat enerzijds basiskennis die minimaal noodzakelijk is om op verantwoorde wijze om te gaan met de hydraulische installatie en haar componenten.

Anderzijds biedt dit boek ook dat praktisch inzicht wat nodig is om de verschillende componenten, deel uitmakend van hydraulische systemen beter te kunnen begrijpen.

Het boek is op verzoek van geraadpleegde potentiële gebruikers daarom zo opgebouwd dat het gebruikt en geraadpleegd kan worden door studenten, docenten, constructeurs en technici om hun meer inzicht te verschaffen over het "hoe, wat en waarom" van hydraulische installaties.

Ik heb dan ook getracht de over het algemeen versnipperde kennis over dit vakgebied zoveel mogelijk bijeen te brengen en te selecteren op de praktische en theoretische bruikbaarheid.

In de tweede druk zijn diverse grafieken en tabellen duidelijker gemaakt, tevens is op verzoek van de gebruikers een hoofdstuk toegevoegd over het open en gesloten systeem.

Grote dank is verschuldigd aan onderstaande bedrijven die hun welwillende medewerking en waardevolle kennis beschikbaar gesteld hebben voor de totstandkoming van dit boek.

Hydrauline	Boxtel
Olaer Nederland BV	Prinsenbeek
IPAR Industrial Partner BV	Venlo
Hydrowa	Eindhoven
Danfoss (ITHO BV)	Delft
DMI Europe BV	Zwolle

Ook is veel dank verschuldigd aan alle niet genoemde personen die meegewerkt hebben en opbouwende kritiek geleverd hebben bij de totstandkoming van dit boek.

Ondergetekende ontvangt gaarne suggesties die de kwaliteit en bruikbaarheid van dit boek kan vergroten.

Ing. A.J. de Koster

Adviesbureau de Koster v.o.f.
Dorpsstraat 5
4513 AL Hoofdplaat
Tel. 0117-348223
info@martechopleidingen.nl
www.martechopleidingen.nl

ISBN 978-90-78142-29-4

Eerste druk april 2003
Tweede druk januari 2013

© Adviesbureau de Koster, Dorpsstraat 5, 4513 AL Hoofdplaat. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Dit is tevens van toepassing op gehele of gedeeltelijke bewerking van deze uitgave.

Hoewel dit boek met veel zorg is samengesteld, aanvaarden wij geen aansprakelijkheid voor schade ontstaan door eventuele fouten en / of onvolkomenheden in dit boek.

Inhoud

1.0	Symbolenlijst volgens ISO1219-1/ NEN3348	6
1.1	Opgaven	17
2.0	Hydraulische schema's	18
2.1	Het tekenen van hydraulische schema's	18
2.2	Opbouw van hydraulische systemen	19
2.3	Voorbeelden, eenvoudige schema's	20
2.4	Opgaven	24
3.0	Rendementen	25
3.1	Volumetrisch rendement	26
3.2	Hydraulisch rendement	27
3.3	Mechanisch rendement	28
3.4	Berekeningsvoorbeeld	28
3.5	Opgaven	33
4.0	Hydraulische componenten	34
4.1	Uitvoeringen van stuurventielen	34
4.1.1	Voorbeelden	37
4.1.2	Opgaven	38
4.1.3	Praktische Uitvoering	39
4.2	Veiligheidsventielen	39
4.2.1	De veiligheidsklep als maximaal drukregeling	39
4.2.2	Het volgorde ventiel	44
4.2.3	Het afschakelventiel	45
4.3	Uitvoeringen van reduceren	46
4.4	Smoringen en stroomregelventielen	48
4.4.1	Smoringen	48
4.4.2	Stroomregelventielen	50
5.0	Pompen	53
5.1	Uitvoeringen van pompen	53
5.1.1	Tandwielpompen met uitwendige vertanding	53
5.1.2	Tandwielpomp met inwendige vertanding	54
5.1.3	Tandringpomp	55
5.1.4	Schottenpomp met interne toe- en afvoer	55
5.1.5	Schottenpomp met externe toe- en afvoer	57
5.1.6	Wormpomp	58
5.1.7	Axiale plunjerpomp	58
5.1.8	Radiale plunjerpomp	59
5.1.9	Lineaire plunjerpomp	60
5.2	Regelingen van pompen	61
5.2.1	Constante druk of p-regeling	61
5.2.2	Constante opbrengst of Q-regeling	68
5.2.3	Vermogensregeling of P-regeling	70
5.2.4	De Belastingafhankelijke regeling, Load Sensing	72
5.3	Pompberekeningen	75
5.3.1	Voorbeelden	75
5.4	Opgaven	78
6.0	Motoren	79
6.1	Uitvoeringen van motoren	79
6.1.1	Tandradmotoren	79
6.1.2	Orbit motoren	80
6.1.3	Axiale plunjer motoren	82

6.1.4	Radiale plunjer motoren	84
6.2	Regelingen van motoren	84
6.2.1	Hydraulische verstelling, stuurdruk afhankelijk	85
6.2.2	Hydraulische tweepuntsverstelling	85
6.2.3	Automatische verstelling, hoge druk afhankelijk	86
6.2.4	Elektrische verstelling	87
6.3	Motor berekeningen	89
7.0	Filters	92
7.1	Uitvoeringen van filters	92
7.1.1	Het beluchtingsfilter	92
7.1.2	Het vulfilter	93
7.1.3	Het zuigfilter	93
7.1.4	Het middeldruk filter	94
7.1.5	Het hogedruk filter	95
7.1.6	Het retourfilter	96
7.2	Reinheidsklassen van filters /olie	97
7.2.1	ISO en NAS	99
7.3	Filter berekeningen	101
7.4	Andere filtratiemethoden	103
7.4.1	Bypass-filtratie	104
7.4.2	Off-line filtratie	105
7.4.3	Vacuüm filtratie	106
8.0	Accumulatoren	107
8.1	Uitvoeringen van accumulatoren	108
8.1.1	De lage druk accu	111
8.1.2	De hoge druk accu	111
8.2	Toepassingen van accumulatoren	112
8.2.1	De accu als energieopslag	113
8.2.2	De accu als pulsatedemper	114
8.2.3	De accu als hydraulische veer	114
8.2.4	De transferaccu	114
8.3	Accumulator berekeningen	116
8.4	Berekeningsvoorbeelden	121
8.5	Nuttige wenken bij accumulatoren	124
8.6	Accuontlastkleppen	125
8.6.1	Handbediend ontlastingsventiel	125
8.6.2	Elektrisch bediend ontlastventiel	126
8.7	Gamma waarde in de praktijk	127
9.0	Koelers	128
9.1	Uitvoeringen van koelers	128
9.1.1	Lucht gekoelde olie koelers	128
9.1.2	Water gekoelde oliekoelers	130
9.2	Berekeningen van koelers	132
10.0	Cilinders	138
10.1	Uitvoeringen van cilinders	138
10.1.1	Dubbelwerkende cilinders	140
10.1.2	Enkelwerkende cilinders	140
10.1.3	Telescoop cilinder	141
10.2	Cilinderberekeningen	141
10.2.1	Algemene berekeningen	142
10.2.2	Knikberekening	148
10.3	Voorbeelden	154

11.0	Corrosie	156
11.1	Corrosiewering bij reservoirs	156
11.2	Corrosiewering bij plunjerstangen	156
11.3	Het Nikkelbad	160
11.4	Het Chroombad	160
12.0	Hydraulische vloeistoffen	163
12.1	Eigenschappen van hydraulische olie	163
12.2	Dopes	164
12.3	De viscositeit	165
12.4	Water als medium	166
12.5	Biologisch afbreekbare oliën	167
13.0	Proportionaaltechniek	168
13.1	Uitvoering van ventielen	168
13.2	Praktische uitvoering ventielen	175
14.0	Geluidsreductie	181
14.1	Pulsatiedemping	181
14.1.1	De TDP-Silencer	183
14.1.2	Het Helmholtz-filter	183
14.1.3	Het vloeistof gevulde Helmholtz-filter	184
14.1.4	Het gasge vulde Helmholtz-filter	187
15.0	Open en gesloten systeem	190
15.1	Het open systeem	190
15.2	Het gesloten systeem	192
15.3	Voorbeeld van een hydraulische kraan	194
15.4	Voorbeeld van een hydraulische stuurmachine	195

15.0 Open en gesloten systeem

In de hydrauliek kennen we een aantal systemen, ook wel kringlopen genoemd, deze zijn:

- Open kringloop of open systeem
- Gesloten kringloop of gesloten systeem
- Halfgesloten kringloop of halfgesloten systeem

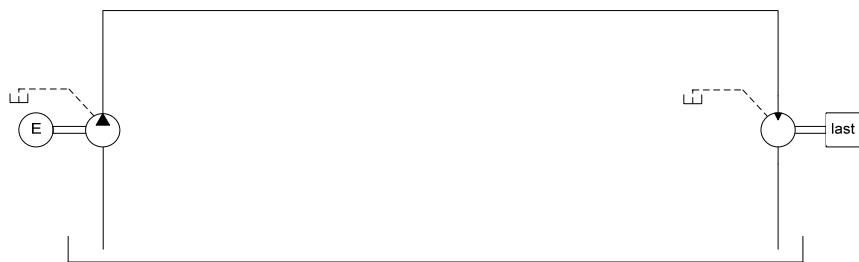
We beperken ons in dit hoofdstuk tot het open en het gesloten systeem. Het halfgesloten systeem wordt namelijk gebruikt als volumecompensatie bij nazuigkleppen moet gebeuren, denk hierbij aan differentiaalcilinders.

15.1 Het open systeem

Het open systeem heeft een aantal typische kenmerken, deze zijn:

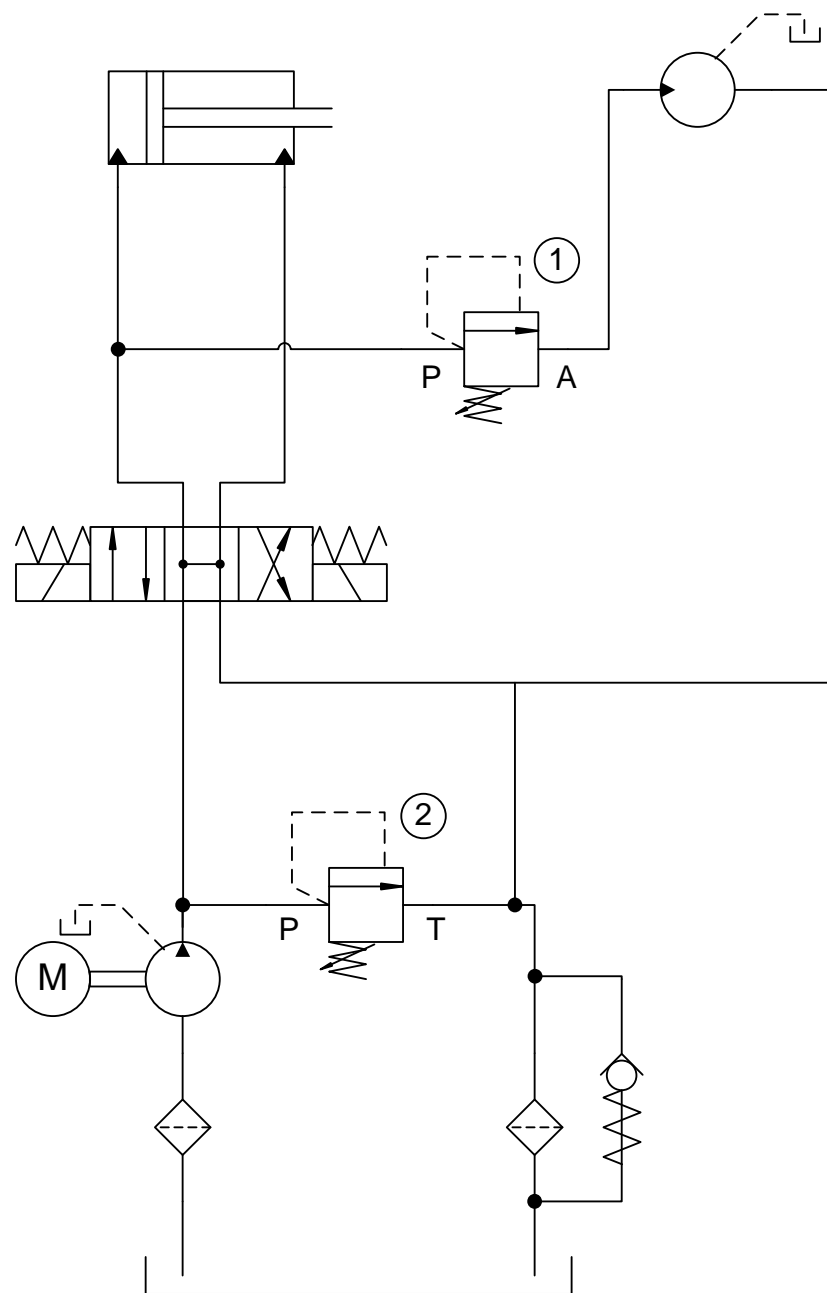
- De zuigleidingen hebben grote diameters en zijn zo kort mogelijk uitgevoerd.
- De grootte van de schuifkleppen is afhankelijk van de volumestroom.
- De afmetingen van koelers en pers en retourfilters zijn afhankelijk van de volumestroom.
- De tankinhoud in liters is een veelvoud van de volumestroom in liters.
- De pomp is altijd naast of onder het reservoir of tank geplaatst.
- Het toerental van de aandrijving wordt beperkt door de zuighoogte.

“Open” bij het open systeem betekent over het algemeen dat de zuigleiding van de pomp in een tank zit die verbonden is met de atmosferische druk. De pomp zuigt de vloeistof, olie, aan en pompt deze via stuurschuiven naar de verbruiker en van de verbruiker stroomt de vloeistof weer terug de tank in. Het open systeem wordt ook wel als het standaard systeem gezien. Op afbeelding 15.1 is een eenvoudige weergave van het systeem weergegeven, terwijl op afbeelding 15.2 een uitvoeriger open systeem is weergegeven.

Afbeelding 15.1: Eenvoudige weergave open systeem.

We zien hier dat de vloeistof door de pomp wordt aangezogen, naar de verbruiker wordt gepompt en van de verbruiker rechtstreeks de tank in wordt gevoerd.

Afbeelding 15.2: Uitvoerder weergave van een open systeem.

In afbeelding 2 zien we dat de pomp via een filter uit de tank, reservoir, zuigt en dit via een elektrisch 4/3 ventiel naar een cilinder perst. Tijdens het in of uitsturen van de cilinder wordt de olie rechtstreeks naar de tank teruggevoerd. Als de cilinder volledig uit of in is gestuurd, opent het veiligheidsventiel 1, in dit geval is het een volgorde ventiel, dit heeft tot gevolg dat de hydraulische motor nu wordt aangedreven. De olie wordt weer via de stuurschijf naar de tank teruggevoerd, kenmerkend voor het open systeem.

15.2 Het gesloten systeem

Het gesloten systeem heeft een aantal typische kenmerken, deze zijn:

- Kleine nominale grootte van de stuurschijven met betrekking tot de voorsturing.
- Voor filters en koelers hebben we te maken met kleine volumestromen, dus kleine afmetingen.
- De tank is relatief klein, de maat hoeft enkel op de volumestroom van de "hulppomp" ook wel voedingpomp genoemd, te zijn afgestemd.
- Er kan met hoge toerentallen gewerkt worden omdat de olie "onder druk" aan de pomp wordt toegevoerd.
- De aandrijving is volledig omkeerbaar door de nulstand.
- De lastondersteuning vindt plaats door de hydraulische motor.
- Terugvoer van de remenergie.

"Gesloten" bij het gesloten systeem wil zeggen dat de vloeistof die van de verbruiker terugkomt direct weer aan de pomp wordt toegevoerd. Er is in dit systeem een hoge druk en een lage druk zijde die wisselt afhankelijk, van de belastingsrichting.

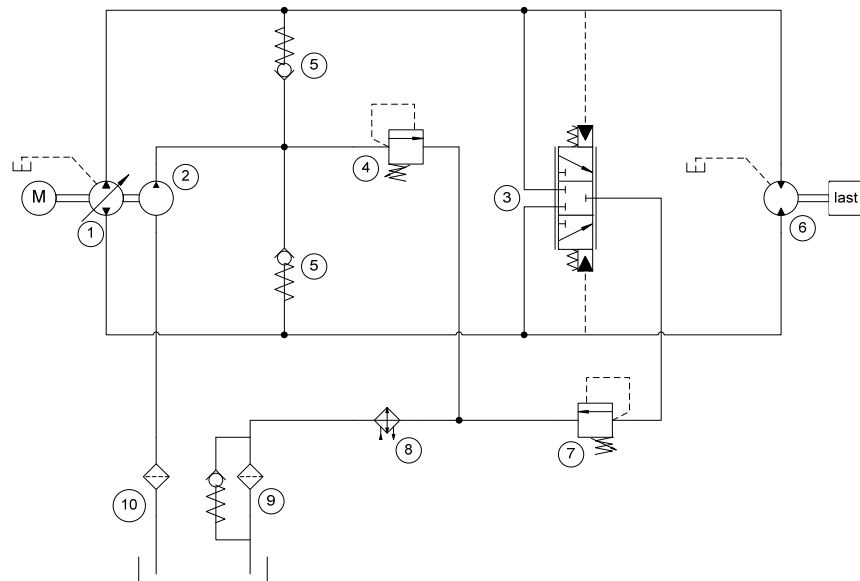
In dit systeem dient enkel de lekolie die van de pomp en motor naar de tank terugstroomt vervangen te worden, dit geschiedt door de voedingpomp. Deze voedingpomp is aan de hoofdpomp gekoppeld en zuigt uit een relatief klein reservoir en perst de "lekolie" dit een terugslagklep naar de lage druk zijde van het gesloten systeem. In het open systeem is een zogenaamd spoelventiel opgenomen die een deel van de olie via een filter en koeler terugvoert naar de tank. Op deze manier wordt voorkomen dat de olie in het gesloten systeem te warm wordt. Deze systemen hebben over het algemeen een hoger rendement dan het open systeem omdat de zuigdruk wat hoger is.

Op afbeelding 15.3 is een eenvoudige weergave van een gesloten systeem weergegeven. Op afbeelding 15.44 is ook een gesloten systeem weergegeven, maar nu met de minimaal benodigde componenten.

Afbeelding 15.3: Eenvoudige weergave van het gesloten systeem.

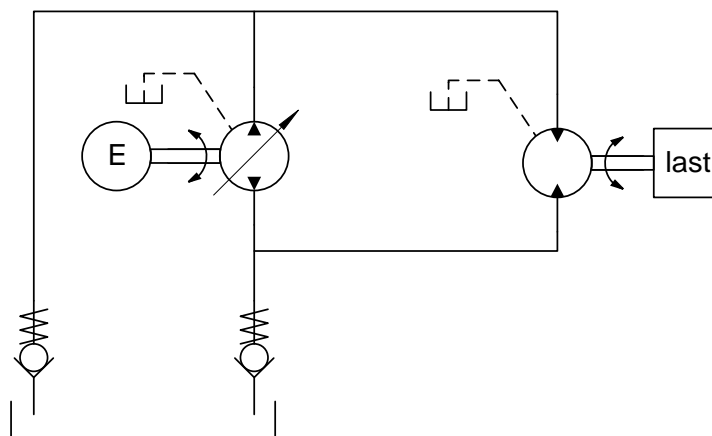
Op afbeelding 15.3 zien we dat de pomp de vloeistof naar de verbruiker pompt en dat het van de verbruiker rechtstreeks in de zuig van de pomp wordt teruggevoerd. Het zal duidelijk zijn dat eventuele lekolie gecompenseerd moet worden en dat er constant olie uit het systeem gevoerd moet worden om gekoeld te worden.

Afbeelding 15.4: Uitvoerige weergave van het gesloten systeem.

De hoofdpomp (1) perst de vloeistof via de leiding naar de motor (6). Omdat er altijd een kleine lekkage van de motor en de pomp plaatsvindt, is er voorzien in een voedingpomp (2). De voedingpomp (2) zuigt de olie via het zuigfilter (10) uit de tank en voert het via een van de terugslagkleppen (5) in de lage druk zijde van het systeem. Als de olie steeds rond staat te pompen zal het systeem veel te warm worden, om die reden is voorzien in een spoelventiel (3). We nemen aan dat de pomp via de bovenste leiding olie naar de motor voert, de voedingpomp perst dan via de onderste terugslagklep (5) olie naar het lage druk gedeelte. Het spoelventiel (3) zal via de stuurleiding "omlaag" gedrukt worden, uit het hoge druk gedeelte van het systeem wordt nu olie via het spoelventiel afgevoerd, de olie stroomt nu via veiligheid (7) door de oliekoeler (8) en retourfilter (9) terug naar de tank. Op deze manier wordt voorkomen dat het systeem te warm wordt.

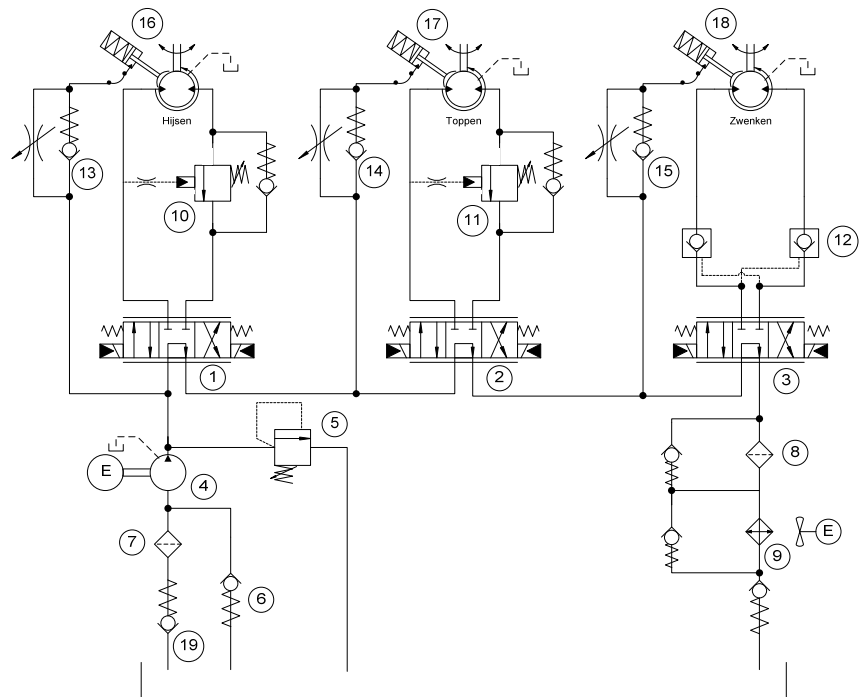
Op afbeelding 15.5 is tenslotte een schematische weergave te zien van het half gesloten systeem. Ook hier wordt de terugstromende olie van de hydromotor rechtstreeks in de zuig van de pomp gevoerd. Een eventueel tekort aan olie, lekkage of andere oorzaken, wordt via de nazuig terugslagkleppen uit de tank aangezogen.

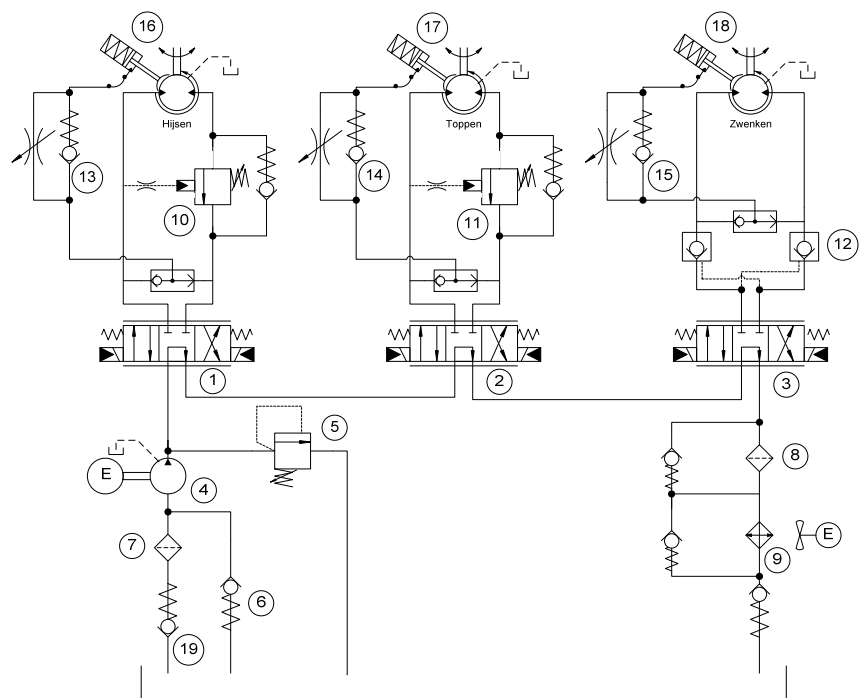
Afbeelding 15.5: Halfgesloten systeem, schematische weergave.

15.3 Voorbeeld van een hydraulische kraan

Op afbeelding 15.6 en 15.7 is een schema weergegeven van een hydraulische kraan.

Afbeelding 15.6: Schematische weergave van een hydraulische kraan.

Afbeelding 15.7: Schematische weergave van een hydraulische kraan.

De beide schema's zien er in eerste instantie hetzelfde uit, enkel zijn de componenten 13, 14 en 15 op een andere plaats aangesloten.